

Til Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Fra Arkivverket
2.8.2019

Innspill til nasjonal strategi for kunstig intelligens

Bruken av kunstig intelligens (KI) vil i årene som kommer stå helt sentralt i arkivsektorens arbeid med sikring, forvaltning og gjenbruk av digitale arkiver. KI gir unike muligheter for effektivisering og verdiskapning, men det gir også noen klare utfordringer som arkivsektoren ikke kan løse uten i et bredt samarbeid med andre aktører i offentlig og privat sektor.

Vi har i første omgang skissert to hovedutfordringer som bør adresseres i Regjeringens strategi for kunstig intelligens.

- Produksjon og sikring av dokumentasjon av prosesser og beslutninger utført ved hjelp av kunstig intelligens. Automatiserte beslutningsprosesser, se NOU 2019:9 kapittel 14.
- Anvendelse av kunstig intelligens for sikring, forvaltning og gjenbruk av digitale arkiver

Automatiserte beslutningsprosesser, produksjon og sikring av dokumentasjon

Det er utfordrende å sikre dokumentasjon av beslutninger tatt av kunstig intelligens, hvor også grunnlaget for beslutningene må være dokumentert.

AI-algoritmer kan opptre som «sorte bokser» slik at det er vanskelig å vite hva som faktisk har foregått, og der modellene kontinuerlig lærer ved hjelp av nye læringsdata. I tillegg vil både teknologi og regelverk videreutvikles underveis noe som igjen vil påvirke beslutningene. Dokumentasjonen av prosessene må derfor ha referanser til den kunnskapen man hadde på tidspunktet beslutningen ble tatt.

Eksempler på utfordringer kan være:

- Beslutning ble tatt på grunnlag av testdata som inntil da var begrenset, og som kan påvirke utfallet.
- Beslutningen var resultat av regelverk som var i endring
- Algoritmene som ble brukt var i utvikling
- Nye kilder til kunnskap ble fanget opp underveis i prosessen, noe som økte beslutnings- og datagrnnlaget.

Sikring, forvaltning og gjenbruk av digitale arkiver

I arbeidet med sikring, forvaltning og gjenbruk av nytt og eldre digitalt arkivmateriale ser Arkivverket store muligheter i bruk av maskinlæring og kunstig intelligens. KI vil gi helt nye måter å jobbe på, nye beslutningsgrunnlag, nye muligheter for å kombinere erfaring og informasjon, og ikke minst for effektivisering og forbedring av arbeidsprosesser. Arkivmateriale inneholder store mengder verdifulle data og informasjon som i størst mulig grad må deles og gjenbrukes.

Arkivverkets engasjement på feltet

Deler av disse utfordringene kan fanges opp i fagområdet som kalles «Explainable AI» og som er et forskningsområde i stor utvikling, både nasjonalt og internasjonalt. Arkivverket har på tegnebrettet et forskningsprosjekt for bruk av Explainable AI, hvor det er ønskelig å invitere inn forskningsinstitusjoner til deltakelse.

Arkivlovens primære formål er å sikre helhetlig og autentisk dokumentasjon om samfunnet som skal kunne brukes til å forstå samtid og fortid, samt gjøre denne informasjonen tilgjengelig for gjenbruk og viderebruk. Arkivverket skal sikre tilgang til autentisk dokumentasjon og arkiver som er en forutsetning for å bevare og utvikle Norge som rettsstat og demokrati.

For å nå målet om helhetlig samfunnsdokumentasjon må det arbeides med å sikre at KI-drevne prosesser og beslutninger dokumenteres, og at dokumentasjonen sikres på en slik måte at den er autentisk og anvendelige. For at vi skal lykkes, må målet inngå i regjeringens strategi for kunstig intelligens. Eksisterende arkiveringsrutiner, arkivsystemer og arkivinstitusjoner er foreløpig ikke rustet til å håndtere denne utfordringen. Funksjonalitet for arkivering må bygges inn i alle prosesser som drives av kunstig intelligens. Arkiveringsrutiner og arkivsystemer må innoveres og arkivinstitusjoner settes i stand til å bevare og gjøre KI-skapt dokumentasjon tilgjengelig for mennesker, det være seg for innsyn, rettstvister eller forskning.

Muligheter og utfordringer knyttet til kunstig intelligens på arkivfeltet er diskutert i NOU 2019:9 kapittel 14 med en målsetning og å regulere temaet i arkivloven. Så raskt som den teknologiske utviklingen går, er det ikke tid til å vente på at den politiske behandlingen av NOUen og det tilhørende lovforslaget har gått sin gang før det forankres strategiske mål i Regjeringens politikk på området.

Vi vil gjerne avholde bilaterale møter med de ansvarlige for utarbeidelse av strategien for å sikre at mulighetene og utfordringene knyttet til dokumentasjon av offentlig sektors prosesser og beslutninger finner sin naturlige plass i strategien.

Med hilsen

Kristin Jacobsen
fagdirektør

Tor Anton Gaarder
seniorrådgiver